

ПІОНЕР УКРАЇНСЬКОГО ТІЛОВИХОВАННЯ – ІВАН БОБЕРСЬКИЙ

“Виховання тіла – це шлях до виховання духа”

І. Боберський

В серпні 2008 року виповнюється 135 років від дня народження одного із фундаторів вітчизняної системи фізичного виховання професора Івана Боберського. Піонером в розбудові української системи тіловиховання називав його сучасник – видатний український педагог Григорій Ващенко.

У вже далекому 1993 році спортивна громадськість Галичини вперше за часів відновлення новітньої української державності відзначила 120-річчя від дня народження одного із видатних діячів сокільського, спортивного, парамілітарного, військового, суспільно-політичного рухів.

За цей час чимало змінилося у сприйнятті, оцінці й розумінні ролі та значення цієї постаті у спортивному, освітньо-виховному, громадському, політичному розвитку України.

У Львові названо одну із вулиць його іменем; встановлено кілька пам'ятних таблиць; віднайдено його могилу на цвинтарі невеличкого містечка Тржич у Словенії; проведено декілька Всеукраїнських і регіональних наукових та генеалогічних конференцій і випущено кілька тематичних збірників; перевидано його збірку дитячих рухливих ігор “Рухові забави та ігри” (Львів: УСА, 1994); випущено поштовий конверт, марку, значок; в Івано-Франківському коледжі фізичного виховання започатковано персональні стипендії імені Івана Боберського; проводиться низка місцевих спортивних змагань на честь видатного галичанина. Професор, отець Юрій Мицик упорядкував і випустив друком у 2003 році унікальний “Щоденник 1918-1991 років” Івана Боберського, в якому детально описано перебіг польсько-української війни 1918-1919 рр., проголошення ЗУНР, майстерно передано атмосферу кінця Першої світової війни, краху Австро-Угорщини і творення на її уламках нових незалежних держав.

Активно вшановують ім'я Івана Боберського у Львівській Амакадемічній гімназії, де він успішно викладав руханку (фізкультуру) й німецьку мову. До слова, один із його тогочасних гімназистів – Євген Коновалець – пізніше у своїх

спогадах зазначить, що найважливішими моментами його молодості були навчання у проф. Боберського, акт Мирослава Січинського й знайомство з Дмитром Донцовим...

Водночас, здається, ім'я Івана Боберського ще не достатньо знає широкому загалу фахівців фізичної культури, організаторам спортивного руху, усім хто любить і займається фізичними вправами, а кожна ювілейна дата спонукає ще і ще раз звертатися до життєвого й творчого шляху одного із фундаторів української системи фізичного виховання.

Іван Боберський народився 14 серпня 1873 року на Дрогобиччині, в селі Доброгостові (нині Самбірський район Львівської області) у багатодітній священицькій родині. Після закінчення у 1891 році Самбірської гімназії він шість років студіював німецьку філологію в університетах Львова та Граца. Саме в австрійському Граці як активний член тамтешнього українського студентського товариства “Русь” захопився ідеєю фізичного виховання молодого покоління. Після закінчення студій він здійснив науково-практичну подорож по Німеччині, Франції, Чехії, Швеції, де детально вивчав методику та тенденції розвитку фізичного виховання. Розпочавши педагогічну працю в Європі, Боберський в 1901 р. повертається до Львова, де отримує посаду викладача німецької мови та класичної філології в українській Академічній гімназії. Одночасно викладає фізичне виховання в жіночій гімназії сестер Василянок. Енергійний та цілеспрямований молодий вчитель зумів за короткий час згуртувати довкола себе українське юнацтво, розкривши йому значення та вагомість фізичного виховання в житті окремої особистості та всієї нації. Його подвижницьку працю в цьому напрямі важко переоцінити. Захоплений передовими європейськими ідеями розвитку фізичного виховання, Боберський заклав підвалини в становленні спортивного руху в Західній Україні. Водночас він зумів використати фізичну культуру як ефективний засіб до пробудження національної свідомості, намагаючись вирвати тогочасний український загал Галичини з тенет інертності та

провінційності. Його клич “Де сила, там воля витає” немов би перегукувався зі знаменитим Шевченковим “Боріться – поборете”.

У 1903 р. Іван Боберський організує перший спортивний гурток, який згодом переріс у славне спортивне товариство з виразною “Україна”.

Ставши лідером українського сокільського руху, який на зламі XIX-XX ст. набрав широкого розмаху в Галичині, І. Боберський в серпні 1908 р. очолив Львівський “Сокіл-Батько” – головну структуру цієї масової спортивно-гімнастичної організації. Саме під його керівництвом (1908-1914 рр.) сокільство сягнуло свого апогею. Якщо в 1908 р. в Галичині було 400 сокільських “гнізд”, то в 1914 р. налічувалося вже 974 філії “Сокола-Батька”, в яких налічувалося близько 70 тис. членів. Український “Сокіл” згуртував українську громаду – селян, міщан, ремісників, “умових працівників” (інтелігенцію). Серед членів львівського “Сокола” в різні роки знаходимо прізвища тодішнього редактора “Діла” І. Белея, відомого композитора Д. Січинського, видатного історика І. Крип’якевича, молодих Богдана Лепкого – в майбутньому талановитого літератора, Осипа Коциловського – майбутнього доктора теології в Перемишлі, Ярослава Вінцовського (Ярославенка) – майбутнього композитора, який написав слова і мелодію “Сокільського гімну”, Ярослава Пастернака – майбутнього директора Музею Наукового Товариства ім. Шевченка, Тараса й Андрія Фраків – синів Великого Каменяра та багатьох інших. Усі вони пройшли неабияку школу фізичного й духовного виховання.

Усвідомлюючи значення пропаганди спорту засобами друкованого слова, Іван Боберський успішно поєднує практичну громадсько-спортивну діяльність з творчою працею. З-під його пера вперше українською мовою з’являються книжки з описами дитячих рухливих забав, посібники для занять футболом, гокеєм, тенісом, а також підручники для підготовки фахівців з фізичного виховання. У 1904 році виходять його підручники “Забави і гри рухові” (до 30-их років книжка витримала щеп’ять видань), “Вісімнадцять мячевих гор”, “Копаний мяч” (футбол), “Ситківка” (теніс), “Гаківка” (гокей), “Виряд” (стройові команди), “Вільноручні вправи”, “Прорух”, “Нові шляхи фізичного виховання” та цілий ряд іншої методичної літератури.

Професор Боберський активно працює в царині створення української спортивної термінології, намагаючись надати українській культурі не тільки національний дух, але й рідний вислів.

За сприяння І. Боберського 6-8 квітня 1913 року у Львові відбувся Перший з’їзд пластових організацій Галичини. З його ініціативи та його коштом у 1913 р. виходить друком підручник “Пласт” Олександра Тисовського. Пластовий вишкіл пройшли тисячі галичан, а чимало з них, Степан Бандера та Роман Шухевич, стали визначними провідниками у визвольній боротьбі українського народу.

З ініціативи Боберського почали виходити перші в Україні спеціалізовані спортивні газети: з 1907 р. “Сокільські Вісті”, а в 1910-1914 рр. він редагує “Вісті з Запорожжя” – часопис спортивних і пожежних товариств. З-під його пера вийшло понад сотня газетних публікацій. Боберський об’їжджає Галичину з рефератами про значення фізичної культури для української нації, акцентуючи особливу увагу на залученні до занять спортом молоді й жіноцтва. Він активно пропагує розвиток лещетарства (лижного спорту), наколесництва (велосипедного спорту), легкої атлетики, плавання, спортивних ігор тощо.

Коли тодішня польська влада відмовила в наданні “Соколам” відповідної площі для постійних занять, з ініціативи Боберського розпочалася масова акція збору коштів для купівлі власного стадіону – “Українського Городу” у Львові. Пожертви надходили зі всієї Галичини, з-за Збруча і навіть з-за океану, що дало змогу придбати на вулиці Стрийській шестигектарну площу, яка стала твердиною української молоді під час польської займанщини.

Боберський мріяв про злиття всіх українських, спортивних і пожежних товариств і таке єднання відбулося на II Шевченківському крайовому святі у Львові в червні 1914 р. за участю близько 12 тисяч представників “Сокола”, “Січі”, “Пласту”, “Січових Стрільців”. Ця величава маніфестація українців Галичини і гостей з-над Дніпра, перетворилася в акцію єдності всього українства. На цьому Шевченківському Січово-Сокільському Здвизі вперше прилюдно виступили духовні діти Боберського – Українські Січові Стрільці, прообраз новітніх українських збройних сил.

З вибухом Першої світової війни, коли тисячі “соколів”, “січовиків”, “пластунів” масово

влилися в легіон Українських Січових Стрільців, Іван Боберський обирається членом Боевої Управи УСС і виконує функції скарбника легіону УСС та шефа відділу військової преси.

З початком військово-політичних подій листопаду 1918 року Іван Боберський працює в Секретаріаті військових справ уряду Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) під керівництвом Євгена Петрушевича. 1919 року перебуває у Кам'янці-Подільському, звідки виїжджає до США для організації допомоги стрілецькому війську. Виступаючи в українських осередках з інформацією про політичну ситуацію в Європі, він одночасно від імені Українського Червоного Хреста збирає кошти для вдів і сиріт – жертв війни. В травні 1924 р., коли представництво ЗУНР перестало діяти, І. Боберський став активно допомагати адаптуватися новій хвилі української еміграції, залучаючи новоприбулих до суспільно-громадського українського життя.

Перебуваючи в Америці, Боберський брав активну участь у житті української діаспори. Його діяльність була різномантною – від популяризації у пресі діяльності керівника школи українського танцю Василя Авраменка у Нью-Йорку до збору матеріалів про українські часописи, книгарні, друкарні, українські школи, церкви на американській землі та проведення статистики української еміграції.

Не полишав І. Боберський і видавничої діяльності. За його редакцією вийшли альманахи “Нове поле” (1927), “Прерія” (1928), “Кленовий лист” (1929). В “Новому полі” навіть була опублікована складена ним карта українських поселень у провінціях Канади. Статті професора виходили як в українських періодичних виданнях США і Канади, так одночасно і в львівських часописах (“Діло”, “Нова зоря”).

Боберським була зібрана велика колекція фотографій, що нині зберігається в Українській бібліотеці його імені у Вінніпезі.

В квітні 1932 р. Боберський переїздить ближче до рідного краю і поселяється у словенському місті Тржич, звідки походила його дружина. Він швидко відновлює зв'язки з Галичиною, не пориваючи контактів з канадськими українцями. Двічі його вітали у Львові під час виступів про європейський досвід та перспективи тілесного виховання. Чималу активність проявляє Іван Боберський у міжнародному олімпійському русі 1930-их років, прагнучи бачити українських змагунів на Олімпійських Іграх. Він

палко вірив, що й український прапор майоритиме гордо на найвищих олімпійських щаблях. Прикметними були його старання напередодні Олімпіади 1936 року в Німеччині. Його пляни видавалися реальними й щодо Олімпійських Ігор 1940 року...

Перебуваючи далеко від рідної землі Іван Боберський активно листувався зі Степаном Гайдучком, Осипом Назаруком та іншими діячами, редакціями сокільських видань, регулярно публікувався у галицьких виданнях. 1936-го надіслав низку репортажів для “Сокільських Вістей” та “Діла” з Олімпійських ігор.

На схилі віку Боберський працював над спогадами та впорядковував свій багатий архів, сподіваючись передати його в Україну. В жовтні 1947 р. натружене серце Великого Українця, Батька української фізичної культури перестало битися. Поховали його у місті Тржичі.

Як зазначав ще у 1951 році один із сподвижників професора Боберського Едвард Жарський “вручення йому ще за життя, за стародавнім козацьким звичаєм, срібної булави, як символу провладу, було правдивим віддзеркаленням його становища і виявом вдячності всього суспільства, вслід за чим віддані сучасники надали йому заслужений і правдивий почесний титул: “Батько української фізичної культури”. Віриться, що й теперішня спортивна громада гідно шануватиме це ім'я.

Оксана Вацеба

Редакція затримала правопис автора.

Best wishes!

TVS Construction LLC

Custom Homes • Additions • Home Improvement

Volodymyr Tabatchouk

61 Edinborough Ct., Hackettstown, NJ 07840

Tel./Fax: 908-979-0261

www.Vlad&TVSconstruction.com